

Траплялися випадки, коли на службу до Генеральної військової канцелярії приймали осіб, які досягли вже певного становища в середовищі панівної верхівки.

Сфера діяльності канцеляристів Генеральної військової канцелярії поширювалася й на інші установи та канцелярії. Їх направляли до скарбової та похідних військових канцелярій, комісій, полкових та сотенних канцелярій для з'ясування потрібних відомостей, здебільшого скарг щодо розмежування земель, у Москву для *“перевода и свода книг правных”* тощо. Так, у 1763 р. 19 канцеляристів Генеральної військової канцелярії перебували в *“отлучке”*, а саме - в полкових і сотенних канцеляріях Полтавського, Гадяцького, Ніжинського та інших полків.

Військові канцеляристи могли відлучатися з Генеральної військової канцелярії у свої господарства на невизначений час. Напевно, такі *“отпуска”* затягувалися, про що свідчать численні ордера Генеральної військової канцелярії та реверси полкових канцелярій про негайне повернення військових канцеляристів до службових справ. Так, 22 червня 1754 р. з Генеральної військової канцелярії надійшов ордер до Переяславської полкової канцелярії, щоб військових канцеляристів, *“в дома отлучившихся в полку Переяславском жительствоющих”*, а саме: І.Бахчевського, І.Дмитрашка, І.Берлу і Г.Гудовича, вислати до Глухова *“при нарочных немедленно”*.

Науковий керівник – доц. Звагельський В.Б.

ПОБУТ ПОЛІССЯ ТА СЛОБОЖАНЩИНИ (на прикладі Київської та Сумської областей)

Ващук І., студент групи ПР-71

Українська культура є багато в чому унікальною і досить яскраво виділяється з усіх інших культур близького й далекого зарубіжжя. Але не можна стверджувати, що вона є стовідсотково монолітною та одноманітною. Кожен історико-географічний край вносить в неї свої неповторні риси, свої *“родзинки”*.

Полісся - особлива історико-етнографічна область України, частина колишньої прабатьківщини слов'ян, давня етноконтактна зона. Як і Карпати, воно зберегло найдавніші релікти праслов'янської

та праукраїнської культури, що є постійними об'єктами вивчення дослідників-археологів, істориків, фольклористів, етнографів.

Слобожанщина, або Слобідська Україна - історико-етнографічний край у північно-східній частині України, територія якого співпадає приблизно з територією п'яти Слобідських козацьких полків XVII-XVIII ст., автономних формацій у межах Московського царства, а згодом Російської Імперії.

Назва Слобожанщини пішла від слова "слобода" - поселення вільних українських городових козаків і селян, що не обкладалися податками тривалий час. Вона виникла в першій половині XVII ст. і вживалася до початку XIX ст. Що ж до назви Полісся, то мовознавці стверджують, що її етимологія закорінена у семантиці лісу (лісисто-місцевість, лісок). Вона має балтський аналог (Pala, Pelesa, Pelysa), що в литовській і латиській мовах має значення "болотистий лісок". Це може свідчити про спільний балто-слов'янський корінь назви Полісся.

Незважаючи на те, що між вищезазначеними регіонами доволі значна відстань, близько 300 кілометрів, матеріальне та духовне життя їх мешканців тісно пов'язані між собою і мають багато рис, які роблять краї схожими, але в той же час зберігають їх неповторний колорит. Щоб переконатися в цьому, варто лише розглянути деякі з них.

Поселення та житло. Культура українців за суттю своєю завжди була осілою, аграрною. Тому основним типом поселення були села та хутори. Максимально враховуючи природні умови, найдавніше населення території Полісся та Слобожанщини будувало свої оселі біля водоймищ, на захищених від вітру ділянках. На Київщині це були місця, прилеглі до Дніпра, Прип'яті, Тетерева та Ужа, на Сумщині - Псла, Ворскли та Сейму. Для будівництва використовувались майже всі матеріали, що могла дати природа - дерево, солома, очерет, глина, каміння.

Одяг. Чоловічий одяг складався із сорочки до колін, що вдягалася навипуск та перепоясувалася шкіряним або в'язаним поясом, нешироких штанив. Сорочка часто оздоблювалася вишивкою. Взимку поверх сорочки вдягався хутряний кожух, восени та навесні - сукняна свита. На ноги одягали постолі, більш заможні чоловіки - черевики, чоботи. Волосся підрізали під макітру. Цей вид стрижки поступово замінював розповсюджене в XV-XVIII ст. гоління голови із залишенням оселедцем. Бороди носили літні чоловіки. Жіночий одяг

складався з сорочки, запаски або юбки, взимку кожуха. Дівчата заплітали волосся в одну або дві коси. На Поліссі заможні жінки також заплітали волосся в коси. Заміжні жінки обов'язково носили очіпок. Святковим взуттям були черевики. Здебільшого повсякденно ходили босоніж або у постолах. Особливістю київської “моди” в ХІХ ст. був фабричний одяг. Вдягалися за міським зразком - верхні міські сорочки, пальта, прямоспинні свити, кожухи у чоловіків; сарафани, спідниці, кофточки, блузки, пальта у жінок.

Їжа. Сіяли головним чином жито, хоча на Сумщині все більше площ віддавалося під пшеницю. На обох територіях сіяли також гречку, просо, ячмінь, овес, горох, квасолю, коноплі, мак, льон. Овочеві культури - капуста, буряк, морква, огірки, цибуля, часник. Тваринництво представлене вирощуванням корів як тяглової сили, свиней, овець на м'ясо, птиці. Рибальство було підмогою до бідного на білки селянського харчування. Рибу солили або в'ялили.

Хліб цінувався більше за всі інші печені страви. Пекли хліб переважно з житньої муки. Але у другій половині ХІХ ст. із зубожінням селянства в жито почали домішувати іншу муку: на Слобожанщині - гречану, на Поліссі - картопляну.

Сім'я. Шлюб був різновидом договору, який укладався усно, а в ХVІІІ-ХІХ ст. - письмово, особливо, коли йшла мова про розділ землі. Нареченій батько видавав придане, або посаг. До нього входила скриня (постіль, одяг, білизна), інколи худоба (худоба, земля, гроші). Загальним правилом було те, що невістка йшла у сім'ю чоловіка. Але мали місце і випадки, коли бідний чоловік йшов у сім'ю жінки, на приймацтво. Існувало три його види - за бажанням, за волею батьків, за запрошенням. Приймацтво за бажанням та за запрошенням найчастіше схвалювалося громадою.

Дещо різнилися шлюбні традиції Київщини та Сумщини після того, як весілля відбулося. Сім'я після одруження ділилася - одружившись, син йшов з дому і будував власний. Але для допомоги батькам один з синів залишався з ними: на Слобожанщині - старший, на Поліссі - молодший.

Науковий керівник – асист. Глушан О.В.